

ביאורים ומוספים

קלט באר הגולה

הלכות שבת סימן שיח

בכל ענין (פסקי מהרי"ו): יט' אכסור לטות שמן ושום על הצלי בעודו (קיה) כנגד (מג) המדורה אפלו * ילבו * נצלה הצלי מעוד יום, דמקל מקום ותבשל השום ותשמן:

שיט דין הבורר בשבת, ובו י"ז סעיפים:

א * הבורר אכל מתוך פסלת, או שהיו לפניו שני מיני אכלים * ובורר מין מין אחר, ונקיים קנקן ח' שבת ע"ד

באר היטב

בשול במ"ש סי"ו, ומשום נולד ליכא כיון דאינו בעין, ובלבד שלא ירסקו בנדים רק יניקוהו עליו מצט מצט והוא נמוח מאליו, ואפשר דזהו מקרי בעין, כידי דהוי אקדחה שיש בה רטב, וצ"ע, עכ"ל. ומכאן ראינו שמתיר לטות שמן אפוא שנקפא ע"ג כידי קטחים וקטניות כגון לאקש"ין, ערביז"ן, היר"ש, שופתנים ע"ג קערה, אי"ז בשם דרישה וכו' אליה רבה הניח קצת בצ"ע, ע"ש:

באר הלכה

* הבורר אכל מתוך הפסלת. עין בפרימגרים שכתב דבדיעבד אם בדר, יש לומר דאסור לאוהק שבת⁽¹⁾, דנקנה כמלאכת שבת⁽²⁾, ועין שם מה שמסתפק בכמה דברים בענין זה. אולם לפי מה שכתב הגר"א לעיל בסימן שיח סעיף א', אין להתמיר בשאר מלאכות בשוגג לענין דיעבד, ועין שם בבאר הלכה. והנה כדלא העתיק המחבר שיטת התוספות דסבירא להו דאכל מן הפסלת הוא דקא כשאכל מרבה על הפסלת, הא אם הפסלת מרבה, דרך לברר האכל ובכלל ברירה הוא, משמע דלא סבירא לה פה, וכן משמע לקמן בסעיף ד בהג"ה: * ובורר מין מין אחר וכו'. לענין חיובא דנפח וקברה אין חלוק בין אם בדר אותו הפסין שהיה רוצה לאכל והפסין שהיו נשאר על מקומו או להפוך וכן כשדעתו לאכל שניהם לאחור. והפרימגרים מסתפק בזה, ולא נהירא, דמשמע מלשון הר"מ דעקר חיובא הוא מוחמם שבורר מין מין, ועין מה שכתבנו לקמן עוד בדקדוק זה. אבל לענין הפסא בשבורר בידו, אינו מתיר רק בשבורר אותו הפסין שרצה לאכל ולא להפוך, כי זה הפסין חשוב כאכל והשני חשוב

(מג) המדורה. וה"ה במעבירו מהאש כל זמן שהוא רותח וזהו שהסי"ב אסור לטות עליו שום, דהא ענין כ"ר הוא, וכ"כ הפוסקים במ"ד סימן צד ס"ק כא דבבבד שהוא גוש אפלו בכ"ש מבשל וכ"ש צלי, ע"ש, והרבה אין יודעים לומר וקשצולין אפוא קשמוציאין אותה בעודה רותחת מושחין עליה שום, וזהו אסור כל זמן שהסי"ב, ט"ז, וכתב המ"א: ונ"ל דקשמן מתיר לטותו דאין בו משום

משנה ברוכה

בנחשלה כל צרכה ואינה על האש: יט' (קיה) כנגד המדורה. לאו דקא, (קלט) דהוא הדין במעביר את השפור שתחוב עליו הצלי מהאש, כל זמן שהוא רותח שהיה סילדת בו אסור לטות עליו, (קמ) ואפלו אם הניח אחר כך על הקערה שהוא כלי שני גס-כן אסור, דהא כמה פוסקים סוברים דבבראש כל זמן שהיה סילדת בו אפלו בכלי שני מבשל. (קמא) ומכל מקום בדיעבד אין לאסור בשאכל מנח בכלי שני, (קמג) דסמכין על הפוסקים דכלי שני אינו מבשל בכל גונו. (קמד) וכל זה בשום נשמן, דהוא דבר חי שלא נתבשל, (קמד) אבל בשמן שנקפא מתיר לטות אפלו כנגד המדורה, דאין בו שום משום בשול כיון ששבורר נתבשל, וכמו שכתבנו למעלה בסעיף טו דדרך נבש ששבורר נתבשל אין בו שום משום בשול, (קמס) ומשום נולד ליכא, כיון

דנבלע בהבשר ואינו בעין, (קמו) ובלבד שלא ירסקו בנדים, רק יניקוהו עליו מצט מצט והוא נמוח מאליו. (קמו) והוא הדין דמתיר לטות משום זה בשמן אנו שנקפא, על-גבי מיני קטחים וקטניות כגון לאקש"ין, ערביז"ן, היר"ש⁽²⁾ שנתנום צלי-גבי קערה אף שהוא רותח, ורק שניקוהו עליו מצט מצט והוא נמוח מאליו, וכו'. אימא בתוספתא: אחד נתן את האור, ואחד נתן את העצים, ואחד נתן את הקדירה, ואחד נתן את הפנים, ואחד נתן את הבשר, ואחד את התבלין, ובא אחר והניס, כלם חייבים [הניחו, שהניחו האור חייב משום מקעיר, דכשהוא מוליך גחלת ממקום למקום הוא מתלבה מרות הליכתו, והנחתו העצים גס-כן חייב משום מקעיר, כן כתב רש"י, ואידך פלוגא משום מבשל, וגם מניס נמי מטעם זה, שכל העושה דבר מצרכי בשול הרי זה מבשל, וכמו שכתב הרמב"ם: והניח את הקדירה, מירי בחישה, וחייב משום שמתלכן ומתחזק הקדירה על-ידי שנותנה על האש⁽¹²⁾, גמרא שם, ועין במגדול-עין. אחד נתן את הקדירה⁽¹³⁾, ואחד נתן את הפנים, ואחד נתן את הבשר, ואחד נתן את התבלין, ואחד נתן את העצים, ואחד הביא את האור, ובא אחר והניס, שנים האחרונים חייבים [כן הוא הנרסא הנכונה בפי מה שהיה הגר"א בהגהותיו על התוספתא, וכן הוא לפי מה שמצא הבית-יוסף מנה בספרי הרמב"ם, ואין צורך עמה לשום דחק שנתקן מהר"י ב"ר רב בהקדמה לשנה, עין שם]. וכתב הרב המגיד, דלדברי הפל' כל שאין בשול חיוב, כגון במבשלת כל-צרכו, אין בהגסותו חיוב⁽¹⁴⁾, ובית-יוסף פתב (קמס) בשם הפל' ב', דכשהיא על האש חייב בהגסה אפלו במבשל כל-צרכו. בלי-בשול שולגן, שקורין סאמאואר⁽¹⁵⁾, שהותם מערב-שבת, אסור לטל ממנו מים בשבת כשאין גרוף מן הגחלים [כן פתב בספר תוספת-ירושלים לעיל בסימן רנ"ג, עין שם שהביא זה בשם ירושלמי דקאמר שם דמולקא ששאינו גרוף אין שותין ממנו בשבת, הטעם, מפני שהוא עשוי פרקים הוא מתירא שפא ותאכל פרוקו והוא מוסיף מים⁽¹⁶⁾], ולפי זה יש להקטר בשלשבת לשותות מן הכלי-בשול שלגו קדם שקיעה ובאמצע קדש עליו היום, שלא לשותות ממנו עוד:

הנה 'בורר' הוא אחד מל"ט אבות מלאכות של שבת, ונחבין עליה גם-כן חטאת בשוגג ומיתה במזיד כמו על שאר מלאכות. ובפנינו חייבים הרבה אנשים נכשלים באסור בורר, וצ"ל כן ארצה לבאר אותה דענין השם בכל פרטיה. ואע"פ לזה הסימן הקדמה קצרה, והוא: אין חל אסור בורר מן התורה כי אם באחד משלושה אפנים, שאז דרך ברירה היא כן בחל: א) אם בורר פסלת מן האכל, אפלו בורר בקדו ודעתו לאכל מיר (ב) גס-כן חייב, שזהו דרך ברירה בחל לברר הפסלת מן האכל. ב) אם הוא בורר בכלי שדרה לברר בה, כגון כנפה ובקרה, חייב אפלו הוא בורר האכל מן הפסלת ודעתו לאכל מיר, שכן דרך הבורר בכלי, פעמים הוא בורר האכל מן

שער הציון

הגסה כשאר תבשיל שבשל כל-צרכו, וטעם זה אסור⁽¹²⁾, כן כתב הפרימגרים: (קלט) מגדאברהם וט"ז: (קמ) מגדאברהם וט"ז: (קמא) פרימגרים: (קמג) ואם טח על הצלי קדם שהיהו בכלי בשום, אסור בקבוצ עד כדי גטילה, ואם טח בשמן, אסור עד ששים, פרימגרים, עין שם עוד: (קמג) כנגד אברהם: (קמד) דאי אינו נקפא הוי בכלל דבר לח שנגטען וישך בו בשול: (קמס) מגדאברהם, ואף דקשים אחר-כך בערין עין, האלהיה רבה מצדד להקל, עין שם: (קמו) והאלהיה רבה פסב, ולפי מה שמבאר לקמן בסימן שכ במגדאברהם דכשה פוסקים סוברים דמתיר לרסק כדו לחוך הפוס, הוא הדין הכא דמתיר לרסק, וטוב להחמיר לכתחלה, דגם שם מהשלחו-ערוד משמע להחמיר: (קמז) כן הוא לפי דברי הפרימגרים, ואף דבדרישה לא נזכר 'קעט מצט', החוספת-שבת העתיק כהמגדאברהם, והטעם, דבמצט קעט נבלע תכף ומתיר אפלו להשימחירין הנ"ל: (קמח) ולא ארע הטעם, דמאי צריקא הגסה מבשול מפני, וכל הפוסקים מודים דבמבשל כל-צרכו אין בו משום בשול, וכן אימא בתוספתא בהנ"ל, וצ"ל-פ"ינים בדיעבד בנדאי אין לאסור בזה, וכדעת שאר פוסקים: (כ) הנינו לרב הפוסקים, וכמו שבארתי בבאר הלכה:

תהלים: 1 אטריה. 2 דתן. 3 מחם.

